

Берназюк І. М.,
професор кафедри права
ПВНЗ «Європейський університет»,
доктор юридичних наук,
Заслужений юрист України
ORCID: 0000-0002-8460-2687;
e-mail: innabernaziuk@gmail.com
УДК 347.72:004.8:342.9

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ: ДОПУСТИМА АВТОНОМІЯ, ЛЮДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ ПУБЛІЧНОГО НАГЛЯДУ

Анотація. Статтю присвячено визначенню правових меж використання штучного інтелекту (далі – ШІ) у корпоративному управлінні та співвідношенню корпоративної автономії з публічним наглядом. Застосовано формально-юридичний, порівняльно-правовий, системний і функціональний методи; проаналізовано законодавство, акти м'якого права, регуляторні документи та рішення Федерального суду Австралії у справі ASIC v Beker. Для корпоративного права визначальним є не питання правосуб'єктності ШІ, а межі передання йому функцій у підготовці, ухваленні та виконанні корпоративних рішень. Первинною юридичною межею визначено закріплену законом компетенцію органів юридичної особи: ШІ можуть передаватися окремі функції, але не сама корпоративна компетенція і не відповідальність за її здійснення. Обґрунтовано, що законодавчий стандарт обачності, професійності та старанності посадових осіб охоплює належну організацію використання ШІ. Межі публічного нагляду визначено через конституційні вимоги законності, легітимної мети та домірності втручання (статті 8, 13, 19, 42 і 92 Конституції України); запропоновано критерій розмежування оцінки належності системи й процедури та оцінки змісту підприємницького рішення. Окреслено потенціал ШІ щодо зменшення корупційних ризиків у корпоративному управлінні, зокрема в товариствах із державною участю, та умови його реалізації. Для України запропоновано трирівневу модель правового регулювання та модель чотирьох режимів корпоративного використання ШІ залежно від автономності системи,

значущості рішення, зовнішнього ризику та контрольованості, з урахуванням змін до Регламенту (ЄС) 2024/1689, внесених Регламентом (ЄС) 2026/1744.

Ключові слова: штучний інтелект, корпоративне управління, корпоративне право, корпоративне рішення, людський контроль, корпоративний розсуд, управління ризиками, публічний нагляд, свобода підприємницької діяльності, запобігання корупції, державна участь у корпоративному управлінні.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CORPORATE GOVERNANCE: PERMISSIBLE AUTONOMY, HUMAN OVERSIGHT AND CONSTITUTIONAL LIMITS OF PUBLIC SUPERVISION

Abstract. The article examines the legal limits of using artificial intelligence (AI) in corporate governance and the relationship between corporate autonomy and public supervision. It employs formal legal, comparative, systemic and functional methods and analyses legislation, soft-law instruments, regulatory documents and the Federal Court of Australia's judgment in *ASIC v Bekier*. The central issue for corporate law is not the legal personality of AI but the limits within which functions may be entrusted to AI in the preparation, adoption and implementation of corporate decisions. The statutory competence of corporate bodies is identified as the primary legal limit: particular functions may be entrusted to AI, but neither corporate competence itself nor responsibility for its exercise. The article argues that the statutory standard of care, skill and diligence of corporate officers encompasses the proper organisation of AI use. The limits of public supervision are examined through the constitutional requirements of legality, legitimate aim and proportionality (Articles 8, 13, 19, 42 and 92 of the Constitution of Ukraine). A criterion distinguishing the assessment of the adequacy of AI governance systems and decision-making procedures from the assessment of the substance of business decisions is proposed to delineate public supervision and corporate discretion. The article also examines the potential of AI to reduce corruption risks in corporate governance, particularly in companies with state ownership, and the conditions for realising that potential. For Ukraine, the article proposes a three-level regulatory model and a model of four regimes for corporate AI use based on system autonomy, decision materiality, external risk and controllability, taking into account the amendments to Regulation (EU) 2024/1689 introduced by Regulation (EU) 2026/1744.

Keywords: artificial intelligence, corporate governance, corporate law, corporate decision, human oversight, corporate discretion, risk management, public supervision, freedom of enterprise, corruption prevention, state ownership.

Постановка проблеми

Штучний інтелект (далі – ШІ) дедалі ширше використовується для аналізу корпоративної інформації, оцінювання ризиків, прогнозування наслідків рішень, контролю за дотриманням установлених вимог, підготовки проєктів управлінських актів та виконання окремих операцій. Українські дослідження відзначають необхідність визначення меж використання ШІ у корпоративному управлінні та зростання значення внутрішньокорпоративного регулювання [2, с. 112–118; 9, с. 98–112; 10, с. 76–83]. Зокрема, перспективи нормативного врегулювання пов’язуються не з визнанням ШІ суб’єктом права, а зі створенням механізмів контролю, відповідальності та безпеки [10, с. 80–82].

Зарубіжна доктрина вже досліджує ШІ не лише як засіб допомоги керівникові, а як складову діяльності ради директорів або наглядової ради, внутрішнього контролю, управління ризиками та інформаційної взаємодії між органами юридичної особи [3, с. 8–25; 4, с. 43–55; 7, с. 15–21; 11, с. 631–636]. Системи ШІ здатні зменшувати інформаційну асиметрію, але водночас створювати нові ризики залежності керівника від результатів автоматизованого аналізу та послаблювати спроможність відповідного корпоративного органу здійснювати контроль [3, с. 25–30; 4, с. 52–58]. Дослідники простежують перехід до агентних систем ШІ, здатних самостійно здійснювати окремі операції у встановлених межах [3; 21, с. 1–3]. Правове регулювання має забезпечувати широке застосування ШІ зі збереженням визначеності корпоративної компетенції, відповідальності та ефективного контролю.

Метою статті є формування правової моделі, яка виходить із допустимості активного використання ШІ та передбачає посилення юридичних гарантій лише пропорційно ризику.

Стан наукової розробки

Досліджуючи правову природу ШІ, українська доктрина показує, що технологічна автономність не тотожна юридично самостійній волі, а

правосуб'єктність юридичної особи реалізується через її органи [9, с. 104–110; 10, с. 79–82].

Щодо ступеня участі ШІ у корпоративному управлінні Hilb запропонував градацію від допоміжного до автономного управління [6, с. 855–861]. Hickman і Petrin дослідили різні моделі людського контролю [18, с. 610–618]. Mösslein звернув увагу на якісну відмінність ШІ від попередніх засобів цифровізації: він не лише пришвидшує одержання інформації, а безпосередньо впливає на процес формування рішення [11, с. 631].

У площині відповідальності та нагляду Petrin обґрунтовує взаємозв'язок зовнішньої відповідальності корпорації за шкоду і внутрішніх обов'язків її керівників [7, с. 17–21]. Подальший розвиток агентних систем може посилити значення відповідальності юридичної особи за недоліки організації діяльності, а не лише персональної відповідальності конкретної особи [21, с. 1–3, 24–27].

Прикладні дослідження великих корпорацій показують, що наявність політик, комітетів та декларацій не підтверджує належного управління. Проблемними залишаються незалежна перевірка, оцінювання результативності, облік істотних систем та повідомлення про інциденти [8, розд. 5–6; 13, с. 31–38].

Послідовність дослідження правових меж ШІ простежується також у попередніх працях авторки: у сфері банківської діяльності розглянуто захист прав клієнта та ризик-орієнтовану модель регулювання [37]; у страхуванні – межі алгоритмічного оцінювання ризику та прийняття рішень щодо виплат [38]; у сфері лобіювання – конституційні засади прозорості та запобігання неправомірному впливу [39]. Ці дослідження стосувалися переважно зовнішніх правових наслідків використання ШІ; предметом цієї статті є внутрішній розподіл корпоративної компетенції, відповідальності та межі публічного нагляду.

Водночас поза достатньою увагою залишається саме корпоративно-правова межа допустимого передання ШІ окремих функцій органів юридичної особи та її співвідношення з межами публічного нагляду. Це й визначає предмет цього дослідження.

Наукова новизна статті полягає у визначенні меж автономії ШІ в корпоративному управлінні на основі законодавчого розподілу компетенції органів товариства, стандарту належної поведінки посадових осіб, конкретизованого практикою Великої Палати Верховного Суду, та конституційних гарантій свободи підприємництва. Запропоновано критерій розмежування процедурного контролю та оцінки змісту підприємницького рішення, спрямований на забезпечення домірності публічного нагляду, а також трирівневу модель правового регулювання й чотири режими корпоративного використання ШІ, що не замінюють законодавчої класифікації ризиків.

1. Межі допустимої автономії ШІ у корпоративному управлінні

Дискусія про самостійну правосуб'єктність ШІ має обмежене практичне значення для корпоративного права. Вона не змінює вихідної конструкції: юридична особа реалізує свою дієздатність через визначені законом та установчими документами органи.

Цю конструкцію закріплює корпоративне законодавство України. Стаття 39 Закону України «Про акціонерні товариства» визначає виключну компетенцію загальних зборів і забороняє передавати відповідні повноваження іншим органам товариства [24, ч. 2–3 ст. 39]. Залежно від структури управління товариством Закон визначає компетенцію ради директорів або наглядової ради [24, ст. 4, 63, 71].

Аналогічна конструкція діє щодо товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Питання, віднесені законом до компетенції загальних зборів, не можуть бути віднесені до компетенції інших органів, якщо інше не випливає із Закону [34, ч. 3 ст. 30]; наглядовій раді можуть делегуватися повноваження загальних зборів, крім віднесених до їх виключної компетенції [34, ч. 4 ст. 38], а виконавчий орган здійснює поточне управління за винятком питань виключної компетенції загальних зборів і наглядової ради [34, ч. 2 ст. 39].

Додатковою гарантією є заборона члену колегіального виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю передавати свій голос іншим особам [34, ч. 11 ст. 39]. Це не допускає заміни особистого волевиявлення члена органу рішенням системи ШІ, але не перешкоджає технічній автоматизації процедур

голосування в установлених законом межах. Юридична особа й надалі здійснює цивільні права та обов'язки через свої органи [36, ч. 1 ст. 92], тому дії агентної системи повинні залишатися в межах визначених компетентним органом або уповноваженою особою завдань і повноважень.

Отже, перша юридична межа автономії ШІ вже впливає з чинного корпоративного права: використання ШІ не може підміняти здійснення компетенції, яку закон закріплює за відповідним органом товариства. ШІ може брати участь у формуванні інформаційної основи, підготовці варіантів та виконанні рішення, але не перетворюється через це на носія тієї компетенції, яку закон закріплює за відповідним органом.

Це, однак, не означає, що застосування ШІ має обмежуватися технічно допоміжними діями. Він може аналізувати інформацію, оцінювати ризики, прогнозувати наслідки, готувати варіанти рішення, контролювати їх виконання та здійснювати окремі дії в межах визначених повноважень, правил і умов людського втручання, якщо це не суперечить закону та внутрішнім актам юридичної особи. Більша ефективність системи не є підставою для розширення її ролі понад установлені межі. Тому предметом правового регулювання мають бути умови виконання ШІ окремих функцій зі збереженням корпоративної компетенції та відповідальності за її здійснення.

Регламент (ЄС) 2024/1689 не є актом українського права, однак є орієнтиром європейської інтеграції. Його вимоги можуть безпосередньо поширюватися на українських суб'єктів за умов, визначених статтею 2 Регламенту, зокрема у зв'язку з введенням систем ШІ в обіг або експлуатацію в ЄС чи використанням їхніх результатів у ЄС [15, ст. 2].

Допустиму автономність ШІ пропонується визначати за чотирма взаємопов'язаними критеріями, зміст і порядок застосування яких розкрито в розділі 5. Такий підхід відповідає ризик-орієнтованій логіці Регламенту (ЄС) 2024/1689 [15, ст. 6, 9, 14; додаток III], Рекомендації ОЕСР щодо ШІ [17, розд. 1.1–1.5], Рамкової моделі управління ризиками ШІ Національного інституту стандартів і технологій США (NIST AI RMF) [16, с. 20–34] та українських регуляторних підходів [23, с. 10–18; 32, с. 12–23].

Водночас зона корпоративної свободи не є необмеженою. Додаток III до Регламенту (ЄС) 2024/1689 прямо відносить до високоризикових, зокрема, окремі системи, що застосовуються у сфері працевлаштування, управління працівниками та доступу до самозайнятості, а також певні системи оцінювання кредитоспроможності фізичних осіб [15, додаток III, п. 4–5]. Для таких систем Регламент передбачає спеціальні вимоги щодо управління ризиками, документації, прозорості та людського нагляду; після змін, внесених Регламентом (ЄС) 2026/1744, вимоги розділів 1–3 глави III щодо систем, класифікованих як високоризикові за статтею 6(2) та додатком III, застосовуються з 2 грудня 2027 року з урахуванням перехідних положень [15, ст. 9–15, 111, 113].

Для систем, на які поширюються відповідні вимоги, стаття 14 Регламенту передбачає для постачальника обов'язок передбачити належні засоби людського контролю під час проєктування високоризикової системи, тоді як суб'єкт, який її використовує, має відповідно до ст. 26 доручити такий контроль фізичним особам із необхідними компетентністю, підготовкою, повноваженнями та підтримкою [15, ст. 14, п. 2 ст. 26].

Стаття 4 Регламенту (ЄС) 2024/1689 у редакції Регламенту (ЄС) 2026/1744 зобов'язує постачальників і суб'єктів використання ШІ вживати заходів для розвитку обізнаності персоналу та інших осіб, які працюють із такими системами від їхнього імені, з урахуванням їхніх знань, досвіду, підготовки й умов застосування ШІ; гарантувати певний рівень обізнаності кожної особи не вимагається [15, ст. 4]. Для українського корпоративного права істотне значення має власний стандарт поведінки посадових осіб. «Посадові особи акціонерного товариства зобов'язані діяти з розумним ступенем обачності, професійності та старанності, що визначається з урахуванням як об'єктивно очікуваного, так і належного для відповідної посадової особи рівня знань, професійності та досвіду» [24, ч. 7 ст. 89]. За систематичного використання ШІ для підготовки істотних рішень розуміння можливостей і обмежень таких систем стає складовою зазначеного стандарту.

Самого лише формального схвалення результату ІІІ недостатньо. Уповноважена особа повинна мати інформацію, компетентність, час і повноваження для його перевірки, відхилення або зміни.

За таких умов виправданий диференційований допуск ІІІ до корпоративних операцій: його автономність може збільшуватися в межах визначеного режиму зі зниженням ризику та вдосконаленням засобів перевірки і людського втручання.

2. Належна організація використання ІІІ як елемент корпоративних обов'язків

Використання ІІІ змінює фактичний зміст належного виконання обов'язків членами органів юридичної особи. Предметом правової оцінки стає не лише результат рішення, а й те, чи була належно організована система застосування ІІІ.

Такий підхід узгоджується з ч. 3 ст. 92 ЦК України, яка покладає на особу, що діє від імені юридичної особи, обов'язок діяти в її інтересах, добросовісно, розумно та в межах повноважень, а для акціонерних товариств конкретизується ст. 89 Закону України «Про акціонерні товариства» [36, ч. 3 ст. 92; 24, ч. 4–7 ст. 89].

Частина п'ята ст. 89 цього Закону зобов'язує посадових осіб діяти у спосіб, який, за їхнім добросовісним переконанням, з найбільшою ймовірністю сприятиме успішним результатам діяльності товариства, а частина шоста – ухвалювати незалежні рішення [24, ч. 5–6 ст. 89]. Хоча українське законодавство не закріплює правило ділового судження як окрему конструкцію, Велика Палата Верховного Суду ще до ухвалення Закону № 2465-ІХ сформулювала презумпцію належного виконання посадовою особою фідучіарних обов'язків, зокрема незалежності й обґрунтованості її рішень. Спростування позивачем цієї презумпції хоча б за одним із критеріїв покладає на відповідача обов'язок довести, що він діяв в інтересах товариства [41, пп. 7.17–7.19]. У разі використання ІІІ некритичне відтворення результату неперевіреної системи може свідчити про відсутність незалежного та обґрунтованого рішення, тоді як його змістовна перевірка – бути доказом належної поведінки посадової особи.

Традиційні вимоги добросовісності, розумності, поінформованості та дотримання компетенції набувають нового змісту в умовах використання ІІІ.

Якщо орган товариства систематично спирається на систему, придатність якої не перевірено, або не має відомостей про істотні системи, що застосовуються у діяльності товариства, формальне посилення на добросовісність не може бути достатнім [7, с. 15–21; 12; 20, с. 33–42]. Для цілей цього дослідження істотною пропонується вважати систему ІІІ, використання якої може спричинити значні юридичні чи майнові наслідки для товариства або третіх осіб, зокрема під час підготовки рішень виключної компетенції корпоративних органів, автономного здійснення значущих операцій, впливу на права працівників, клієнтів, інвесторів чи кредиторів або виконання істотних регуляторних вимог.

Залежно від характеру й ризиків системи належна організація використання ІІІ може передбачати: внутрішній облік істотних систем; класифікацію за ризиком; визначення відповідального органу чи посадової особи; достатню компетентність членів органів управління; перевірку придатності системи та якості вихідних даних; фіксацію істотних обставин її використання; можливість наступної перевірки; процедури реагування на відхилення й інциденти [1; 5, с. 368–372; 8, розд. 5–6; 14, с. 11–18].

Для акціонерних товариств законодавчою основою такого підходу є, зокрема, повноваження наглядової ради затверджувати відповідні внутрішні положення та декларацію схильності до ризиків [24, пп. 1, 14² ч. 2 ст. 71]. Це дозволяє інтегрувати управління ризиками ІІІ в чинну систему корпоративного управління без створення паралельних органів чи процедур.

Водночас такий стандарт не повинен перетворюватися на формальний перелік процедур. Gan, Wilczek-Stroncsek і Papasava показують, що видимі структури управління розвиваються швидше, ніж механізми оцінювання їх фактичної результативності [8, розд. 5–6]. Право має оцінювати здатність внутрішніх документів реально забезпечувати управління ризиком.

Факт використання ІІІ не звільняє посадову особу від відповідальності й не утворює презумпції порушення. Некритичне використання результатів ІІІ під час ухвалення істотного корпоративного рішення може свідчити про неналежне виконання посадовою особою своїх обов'язків. Чинне законодавство не встановлює загального обов'язку використовувати ІІІ. Водночас значення

доступних і належно перевірених систем для оцінки поінформованості корпоративного рішення потребує подальшого дослідження.

Споріднений підхід простежується в порівняльному корпоративному праві. У справі *Australian Securities and Investments Commission v Bekier (Liability Judgment)* [2026] FCA 196 (5 березня 2026 року) Федеральний суд Австралії розглянув умови застосування правила, передбаченого частиною другою статті 180 Закону Австралії про корпорації 2001 року (*Corporations Act 2001 (Cth)*), яке за визначених законом умов захищає добросовісне й поінформоване підприємницьке рішення [35, paras 407–423]. Стаття 189 цього Закону передбачає презумпцію розумності покладання директора на інформацію або пораду визначених осіб за умови добросовісності та незалежного оцінювання [35, paras 424–425; 47, s 189]. Вона не поширює цю презумпцію безпосередньо на результати ІІІ, проте вимога незалежного судження директора може бути врахована за аналогією. Тому формальне схвалення результату ІІІ не підтверджує належного виконання директором своїх обов'язків.

У тій самій справі суд зауважив, що використання ІІІ для опрацювання матеріалів ради не є неприйнятним, однак директори повинні зберігати здатність самотійно оцінювати отриману інформацію [35, paras 390–396]. У завершальних зауваженнях суд окремо наголосив, що технології можуть полегшувати розуміння інформації, але не підміняють людського судження; обов'язок директора за частиною першою статті 180 цього Закону залишається особистим [35, para. 1956]. Ці міркування щодо ІІІ мають характер *obiter dicta* і використовуються як порівняльно-правовий аргумент; вони не визначають самотійних підстав відповідальності.

3. Корпоративний розсуд і межі публічного нагляду

Застосування ІІІ у регульованих сферах потребує точного розмежування корпоративного розсуду та компетенції публічного регулятора. Конституційна основа розмежування корпоративного розсуду та публічного нагляду має двосторонній характер. Стаття 42 Конституції України гарантує право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, водночас покладаючи на державу обов'язки захищати конкуренцію та права споживачів. Положення про

те, що власність зобов'язує і не повинна використовуватися на шкоду людині та суспільству, додатково обґрунтовує публічний інтерес у контролі за ризиками ШІ [40, ч. 3 ст. 13, ч. 1, 3, 4 ст. 42].

У поєднанні зі статтями 8, 19 і 92 Конституції України це визначає три вимоги до публічного втручання: належна законна підстава, легітимна мета захисту конституційно значущих благ та домірність обмеження [40, ч. 1 ст. 8, ч. 2 ст. 19, п. 8 ч. 1, п. 1 ч. 2 ст. 92]. Запропонований критерій розмежування оцінки належності системи й процедури та оцінки змісту підприємницького рішення конкретизує ці вимоги: за можливості досягнення мети належним контролем системи державне втручання не повинно підміняти законний підприємницький вибір. Такий підхід узгоджується з позицією Конституційного Суду України, який наголосив на взаємозв'язку права на підприємницьку діяльність із дієвим захистом прав споживачів та визначив домірність необхідною вимогою правовладдя [44, підп. 3.8 п. 3, підп. 4.1 п. 4].

Контроль правомірності не повинен підміняти корпоративний розсуд оцінкою економічної доцільності рішення, крім випадків, коли така оцінка належить до визначених законом повноважень регулятора. Водночас у банківській, фінансовій та інвестиційній діяльності існує публічний інтерес у стабільності ринку та захисті споживачів, інвесторів і кредиторів [25; 26].

У межах установлених законом повноважень предметом публічного нагляду можуть бути правильність класифікації ризику, визначення відповідальних осіб, дієвість людського контролю, можливість перевірки істотних операцій, внутрішній контроль, захист прав третіх осіб та належне реагування на інциденти. Натомість вибір між кількома законними господарськими варіантами повинен залишатися у компетенції органів товариства. У цьому сенсі сформульована судовою практикою презумпція належного виконання фідуціарних обов'язків і запропонований критерій виконують споріднену, хоча й не тотожну функцію: захищають належно здійснений корпоративний розсуд від необґрунтованої ретроспективної переоцінки.

Пріоритет процедурного нагляду не виключає перевірки змісту корпоративного рішення на відповідність матеріальним вимогам закону та гарантіям прав третіх

осіб. Особи, права яких порушено корпоративним рішенням, ухваленим із використанням ІІІ, зберігають право на судовий захист [40, ч. 1 ст. 55], а суб'єкт господарювання – право оскаржити неправомірне наглядове втручання органу публічної влади [40, ч. 2 ст. 55]. Гарантія свободи підприємництва не захищає корпоративних рішень, що суперечать закону.

Українське фінансове регулювання вже містить конструкції, придатні для такого підходу. Положення Національного банку України (НБУ) № 64 передбачає організовану систему управління ризиками та внутрішні документи, що визначають відповідні процедури [27]. Положення НБУ № 185 встановлює вимоги до корпоративного управління та внутрішнього контролю фінансових компаній [28, п. 1–2 постанови; п. 1–3 Положення]. Методичні рекомендації НБУ використовують поняття колективної придатності органів управління [29, п. 2], що охоплює достатність сукупних знань, навичок та досвіду.

Особливе значення має Дискусійний документ НБУ 2026 року, який безпосередньо поєднує використання ІІІ з ризик-орієнтованим управлінням, захистом прав споживачів, управлінням даними і моделями та операційною стійкістю [23, розд. V–VIII].

J.-M. Bello у Villarino та S. Bronitt розглядають можливість використання автоматизованих систем контролю дотримання обов'язкових вимог, за яких регулятор оцінює передусім надійність внутрішньої системи та реакцію компанії на виявлені ознаки порушень [22, с. 365–367]. Така модель може підвищити результативність нагляду, але потребує дотримання принципу домірності, щоб не перетворитися на необмежений постійний доступ держави до корпоративних даних.

4. Трирівнева модель правового регулювання ІІІ в Україні

Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року визначає інноваційний розвиток одним із напрямів державної політики [31], а Біла книга Мінцифри пропонує поступову модель підготовки до майбутнього регулювання [32, с. 4–9, 20–26].

Для корпоративної сфери пропонується три рівні правового регулювання: законодавчий, секторальний і локальний. Їх слід відрізняти від чотирьох режимів корпоративного використання ІІІ, запропонованих у розділі 5.

Перший рівень – загальне законодавство. Воно має встановлювати базові гарантії, засади відповідальності та вимоги до високоризикових систем. Основним європейським орієнтиром виступає Регламент (ЄС) 2024/1689 у редакції Регламенту (ЄС) 2026/1744 [15, ст. 6, 9–15, 26; додаток ІІІ]. Водночас його ризик-орієнтований підхід не допускає механічного поширення найсуворіших вимог на будь-яке корпоративне використання ІІІ. Оскільки правові засади і гарантії підприємництва визначаються виключно законами, обов’язкові вимоги до високоризикових систем повинні ґрунтуватися на законі [40, п. 8 ч. 1 ст. 92].

Другий рівень – секторальне регулювання. Закони про фінансові послуги та ринки капіталу передбачають спеціальні режими публічного нагляду [25; 26], а акти НБУ – механізми управління ризиками, внутрішнього контролю і корпоративного управління [27–29]. Це дає змогу включати вимоги щодо ІІІ до чинних систем управління ризиками без створення паралельного регулювання, у межах повноважень, наданих регуляторам законом [40, ч. 2 ст. 19].

Особливого значення застосування ІІІ набуває для державних підприємств і господарських товариств із державною участю. Зміни, внесені Законом України від 22 лютого 2024 року № 3587-ІХ, посилили нормативне значення наглядових рад, внутрішнього контролю та підзвітності в управлінні суб’єктами державного сектору [46]. Автоматизоване виявлення аномалій у закупівлях, розрахунках і правочинах, перевірка пов’язаності контрагентів та документування підстав рішень здатні зменшувати ризики конфлікту інтересів, вибіркості й неправомірного впливу на управління державними активами [42]. Такі інструменти доцільно інтегрувати в антикорупційні програми юридичних осіб, визначених статтею 62 Закону України «Про запобігання корупції» [43]. Як обґрунтовано в попередньому дослідженні авторки, алгоритмічне виявлення корупційного ризику слід відмежовувати від юридичного встановлення порушення [45]. Для корпоративного управління це означає, що виявлена

системою аномалія є підставою для подальшої перевірки, але сама не доводить неправомірності правочину чи поведінки посадової особи.

Водночас ШІ не гарантує усунення корупції: маніпулювання даними, критеріями або вибіркове використання алгоритмічних сигналів здатні створювати нові зловживання [42]. Тому в істотних рішеннях потрібні перевірюваність результатів, документування їх використання та незалежність людського рішення, а моніторинг працівників має враховувати конституційні гарантії захисту інформації про особу (ч. 2 ст. 32 Конституції України) [40].

Третій рівень – локальне корпоративне регулювання. Внутрішні акти здатні найоперативніше визначати дозволені способи застосування ШІ, розподіл компетенції, перевірку придатності систем, порядок реагування на інциденти та умови припинення їх використання [2, с. 115–117; 30]. Цей підхід узгоджується з міркуваннями Федерального суду Австралії у справі ASIC v Bekier: суд назвав розважливим свідоме врегулювання радами використання ШІ шляхом формального прийняття відповідних політик [35, para. 394].

Для випадків помірного ризику доцільно ширше використовувати принцип «дотримуйся або поясни». Такий підхід властивий сучасним кодексам корпоративного управління і дозволяє зберігати організаційну свободу за умови належної підзвітності [13, с. 34–37; 19; 30; 33, розд. V]. Для нових способів застосування ШІ виправданими є регуляторні пісочниці [22, с. 370–372; 23; 32]. Запропонована модель поєднує законодавчі гарантії для високоризикових систем, секторальне регулювання з урахуванням особливостей відповідного ринку та корпоративну автономію щодо ризиків, якими можна належно управляти внутрішніми засобами.

5. Чотири режими корпоративного використання ШІ

Для практичного застосування запропонованого підходу використання ШІ доцільно оцінювати за чотирма критеріями.

Перший – автономність системи, тобто обсяг дій, які вона здатна здійснювати без окремого рішення людини [6, с. 855–861; 21, с. 2–4].

Другий – значущість рішення для майнового стану товариства, корпоративної компетенції та прав його учасників. Рішення, віднесені до виключної компетенції

загальних зборів чи наглядової ради, як правило, мають підвищену юридичну значущість [24, ст. 39, 71; 34, ст. 30].

Третій – зовнішній ризик, тобто можливість істотного негативного впливу на права споживачів, працівників, інвесторів, кредиторів, захист персональних даних, конкуренцію чи стабільність ринку, з урахуванням статей 24, 32, 42 і 43 Конституції України [40; 15, ст. 9, додаток III].

Четвертий – контрольованість, що охоплює можливість перевірити істотні підстави результату, відтворити порядок використання системи, припинити або виправити її дію і встановити відповідального суб'єкта.

Вихідний режим визначається за найбільш істотним ризиком з урахуванням автономності системи, значущості рішення та можливих наслідків для третіх осіб. Значущість рішення враховується під час визначення істотності системи й необхідного рівня людського контролю.

Недостатня контрольованість зумовлює посилення гарантій у межах вихідного режиму, обмеження автономності або переведення системи до суворішого режиму. За неможливості забезпечити змістовний контроль від використання системи для відповідної операції слід відмовитися. Висока контрольованість не знижує вихідного режиму чи обов'язкових нормативних вимог, але в його межах може обґрунтовувати ширшу автономність окремих операцій. Для системного режиму необхідне поєднання значного зовнішнього ризику, високої автономності та можливого впливу на фінансову стабільність або інші суспільно значущі інтереси. Авторська класифікація не замінює передбаченої законодавством класифікації ризиків.

На цій основі доцільно виокремити чотири режими.

Базовий режим застосовується до систем, які не є істотними в розумінні розділу 2 цієї статті. Вимоги встановлює локальний акт: правила використання та належна обізнаність користувачів.

Підвищений режим застосовується до істотних систем, використання яких не створює значного зовнішнього ризику; їхні результати мають підлягати змістовній перевірці уповноваженою особою. Він реалізується переважно на

корпоративному рівні та передбачає облік системи, оцінювання ризику, визначення відповідальної особи і періодичну перевірку.

Режим значного зовнішнього ризику застосовується до істотних систем зі значним зовнішнім ризиком, зокрема для прав споживачів, працівників, інвесторів чи кредиторів, і не є тотожним класифікації високоризикових систем за Регламентом (ЄС) 2024/1689. Якщо система віднесена до високоризикових відповідно до застосовного законодавства, зокрема Регламенту (ЄС) 2024/1689 у випадках, визначених його статтею 2, обов'язкові вимоги діють незалежно від корпоративної оцінки ризику [15, ст. 2, 6; додаток III]. Юридично обов'язкові вимоги щодо таких систем мають установлюватися законом або на його підставі актом уповноваженого регулятора [40, ч. 2 ст. 19, п. 8 ч. 1 ст. 92]. Режим може охоплювати попереднє оцінювання наслідків, незалежну від розробників перевірку придатності системи, дієвий людський контроль, документування істотних дій та контроль компетентного органу товариства.

Системний режим застосовується до високоавтономних систем III, використання яких створює значний зовнішній ризик і може впливати на фінансову стабільність або інші суспільно значущі інтереси. Крім гарантій режиму значного зовнішнього ризику, він може передбачати зовнішню перевірку, повідомлення регулятора про істотні інциденти та спеціальний публічний нагляд на визначених законом підставах.

Незалежно від режиму результати III, використані для підготовки рішень виключної компетенції корпоративного органу, підлягають змістовній перевірці до ухвалення відповідного рішення.

Запропоновані режими мають доктринальний характер, не замінюють законодавчої класифікації ризиків і не встановлюють нових юридичних обов'язків.

Висновки

III може виконувати в корпоративному управлінні широке коло функцій - від аналізу інформації та підготовки варіантів рішень до виконання окремих операцій у визначених межах, - але не може набути компетенції органу

товариства. Рішення виключної компетенції корпоративних органів ухвалюються відповідними органами, а не системами ІІІ.

Використання ІІІ не змінює підстав відповідальності посадових осіб, але впливає на зміст їхнього обов'язку діяти обачно та професійно. Для належної організації використання ІІІ товариству варто вести облік істотних систем, оцінювати їхні ризики, визначати відповідальних осіб і перевіряти результати. Некритичне відтворення висновку системи може свідчити про неналежне виконання обов'язків. Документування змістовної перевірки може підтверджувати належне виконання посадовою особою своїх обов'язків.

Публічний нагляд за використанням ІІІ має конституційні межі: обмеження допустимі лише на підставі закону, з легітимною метою та в домірному обсязі. Тому регулятор має оцінювати насамперед належність системи управління ризиками та процедури ухвалення рішень, а не доцільність підприємницького вибору. Зміст рішення в межах публічного нагляду підлягає перевірці на відповідність закону та правам третіх осіб. Це не обмежує внутрішнього корпоративного контролю з боку учасників і наглядової ради.

Правове регулювання використання ІІІ в корпоративному управлінні має бути пропорційним ризикам і враховувати межі корпоративної автономії. Закон має визначати гарантії для високоризикових систем, регулятори - конкретизувати їх для своїх ринків у межах наданих законом повноважень, а інші питання товариства можуть вирішувати внутрішніми актами. Обсяг вимог має залежати від автономності системи, значущості рішення, зовнішнього ризику та можливості людського контролю, а не від самого факту використання ІІІ.

Належно організоване використання ІІІ здатне зменшувати корупційні ризики, особливо в підприємствах і товариствах із державною участю, завдяки виявленню конфліктів інтересів і прозорості рішень. Водночас маніпулювання даними, алгоритмічними критеріями або вибіркове використання сигналів системи можуть створювати нові можливості для зловживань. Тому такі інструменти потребують перевірюваності, людського контролю та захисту прав працівників. Перспективним напрямом подальших досліджень є відповідальність юридичної особи за дії агентних систем ІІІ.

Декларація про використання штучного інтелекту

Під час підготовки статті ChatGPT використовувався як допоміжний інструмент для редакційного та мовно-стилістичного опрацювання, перевірки логічної і термінологічної узгодженості тексту, пошуку можливих неточностей та підготовки редакційних пропозицій. Наукові висновки, правові оцінки й остаточна редакція статті визначені авторкою, яка несе відповідальність за її зміст.

Список використаних джерел

1. Салоїд С., Хлебінська О. Правове регулювання використання штучного інтелекту в системі менеджменту організацій: управлінські ризики та комплаєнс. Актуальні питання економічних наук. 2026. № 23. DOI: 10.5281/zenodo.20713889. URL: <https://www.a-economics.com.ua/index.php/home/article/download/1647/1612> (дата звернення: 19.10.2026).
2. Зозуляк О., Парута Ю. Теоретико-правові аспекти визначення тенденцій розвитку корпоративного управління в Україні. Art of Justice. 2025. Вип. 1 (32). С. 112–118. DOI: 10.33098/3083-726X.2025.1.32.112-118. URL: <https://aj.ukd.edu.ua/index.php/journal/article/download/15/13> (дата звернення: 19.10.2026).
3. Kourabas S., Tsang C.-Y. The Board Monitoring Function: Artificial Intelligence in the Era of Heightened Accountability. ECGI Law Working Paper. 2025. No. 856/2025. 36 p. URL: <https://www.ecgi.global/sites/default/files/2025-07/the-board-monitoring-function-artificial-intelligence-in-the-era-of-heightened-accountability.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).
4. Ferreira D., Li J. Artificial Intelligence in the Boardroom. ECGI Finance Working Paper. 2025. No. 1087/2025. 65 p. Revised Apr. 2026. URL: <https://www.ecgi.global/sites/default/files/2026-04/artificial-intelligence-in-the-boardroom.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).
5. Лип'яніна-Гончаренко Х., Комар М., Биковий П., Юрків Х. Корпоративне управління відповідальним штучним інтелектом у провідних ІТ-корпораціях: порівняльний аналіз принципів, внутрішніх стандартів і практик. Вимірювальна

та обчислювальна техніка в технологічних процесах. 2026. № 2. С. 364–373. DOI: 10.31891/2219-9365-2026-86-43. URL: <https://vottp.khmnu.edu.ua/index.php/vottp/article/view/790/831> (дата звернення: 19.10.2026).

6. Hilb M. Toward Artificial Governance? The Role of Artificial Intelligence in Shaping the Future of Corporate Governance. *Journal of Management and Governance*. 2020. Vol. 24. P. 851–870. DOI: 10.1007/s10997-020-09519-9. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10997-020-09519-9.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

7. Petrin M. AI Accountability from the Outside In: Corporate Liability, AI Governance, and Managerial Duties. *ECGI Law Working Paper*. 2026. No. 935/2026. 27 p. URL: <https://www.ecgi.global/sites/default/files/2026-06/6709258.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

8. Gan K. C. J., Wilczek-Stronczek B., Papasava A. Governing the Algorithm: A Conceptual Review of Strategic AI Oversight in Global Corporations. *AI & Society*. 2026. DOI: 10.1007/s00146-026-03207-2. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s00146-026-03207-2.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

9. Жорнокуй Ю. Порівняльний аналіз правосуб'єктності юридичної особи та штучного інтелекту у контексті впливу на корпоративне управління. *Цивілістична платформа*. 2024. № 3. С. 98–112. DOI: 10.69724/2786-8834-2024-3-3-98-112. URL: <https://clp.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/zhornokuj-iurij.-porivnialnyj-analiz-pravosub-iektnosti-iurydychnoi-osoby-ta-shtuchnoho-intelektu-u-konteksti-vplyvu-na-korporatyvne-upravlinnia.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

10. Сіщук Л. В. Застосування штучного інтелекту при корпоративному управлінні компаніями. *Форум Права*. 2025. Т. 84, № 4. С. 76–83. DOI: 10.5281/zenodo.17347717. URL: https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/1189/%D0%A1%D1%96%D1%89%D1%83%D0%BA_%D0%A8%D0%86_%D0%B2_%D0%9A%D0%A3.pdf?isAllowed=y&sequence=1 (дата звернення: 19.10.2026).

11. Möslin F. European Company Law in the Age of Digital Transformation: Artificial Intelligence, Data Economy, and Digital Corporate Governance. ERA Forum. 2025. Vol. 26. P. 629–646. DOI: 10.1007/s12027-025-00864-6. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12027-025-00864-6.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

12. Chiu I. H.-Y., Lim E. W. K. Managing Corporations' Risk in Adopting Artificial Intelligence: A Corporate Responsibility Paradigm. Washington University Global Studies Law Review. 2021. Vol. 20, No. 2. P. 347–389. URL: <https://journals.library.wustl.edu/globalstudies/article/8690/galley/25488/view> (дата звернення: 19.10.2026).

13. Rousseau S., Régis C. Artificial Intelligence and the Board of Directors: AI Governance Frameworks and Disclosure Practices of Canadian-Listed Corporations. University of Montreal Faculty of Law Research Paper. 2026. 41 p. Forthcoming in Cambridge Forum on AI: Law and Governance. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6974198 (дата звернення: 19.10.2026).

14. INSEAD Corporate Governance Centre, KPMG International. AI Governance Principles for Boards. Fontainebleau : INSEAD, 2026. 22 p. URL: <https://www.insead.edu/system/files/2026-04/ai-principles-for-boards-report-2026.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

15. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No. 300/2008, (EU) No. 167/2013, (EU) No. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). Official Journal of the European Union. 2024. L 2024/1689. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401689. З урахуванням змін, внесених Регламентом (ЄС) 2026/1744 (OJ L, 24.07.2026; URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/1744/oj>) (дата звернення: 19.10.2026).

16. Tabassi E. Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0). NIST AI 100-1. Gaithersburg, MD : National Institute of Standards and Technology,

2023. 48 p. DOI: 10.6028/NIST.AI.100-1. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ai/NIST.AI.100-1.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

17. Organisation for Economic Co-operation and Development. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. OECD/LEGAL/0449. Adopted 22 May 2019; amended 3 May 2024. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449> (дата звернення: 19.10.2026).

18. Hickman E., Petrin M. Trustworthy AI and Corporate Governance: The EU's Ethics Guidelines for Trustworthy Artificial Intelligence from a Company Law Perspective. European Business Organization Law Review. 2021. Vol. 22. P. 593–625. DOI: 10.1007/s40804-021-00224-0. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40804-021-00224-0.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

19. Financial Reporting Council. Corporate Governance Code Guidance. Published 29 January 2024; last updated 3 June 2026. London : Financial Reporting Council, 2026. URL: <https://www.frc.org.uk/library/standards-codes-policy/corporate-governance/corporate-governance-code-guidance> (дата звернення: 19.10.2026).

20. Matera P. From Red Flags to Black Boxes: Corporate Oversight in the Age of Artificial Intelligence. St. John's Law Review. 2026. Vol. 100 (forthcoming). 62 p. DOI: 10.2139/ssrn.6161886. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6161886 (дата звернення: 19.10.2026).

21. Petrin M. When AI Hurts: Corporate Responsibility for Agentic AI. Harvard Journal of Law & Technology. 2026. Vol. 40 (forthcoming). 27 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6814644 (дата звернення: 19.10.2026).

22. Bello y Villarino J.-M., Bronitt S. AI-Driven Corporate Governance: A Regulatory Perspective. Griffith Law Review. 2024. Vol. 33, No. 4. P. 355–374. DOI: 10.1080/10383441.2024.2405752. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10383441.2024.2405752> (дата звернення: 19.10.2026).

23. Національний банк України. Дискусійний документ з етичного та відповідального використання штучного інтелекту учасниками ринку фінансових послуг України. Київ : Національний банк України, 2026. 20 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Discussion_paper_AI-2026-03-24.pdf?v=19 (дата звернення: 19.10.2026).

24. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2465-20> (дата звернення: 19.10.2026).

25. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1953-20> (дата звернення: 19.10.2026).

26. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15> (дата звернення: 19.10.2026).

27. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64 // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_11062018_64 (дата звернення: 19.10.2026).

28. Про затвердження Положення про вимоги до системи корпоративного управління та системи внутрішнього контролю фінансової компанії та Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : постанова Правління Національного банку України від 27.12.2024 № 185 // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27122024_185 (дата звернення: 19.10.2026).

29. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України : рішення Правління Національного банку України від 03.12.2018 № 814-рш // Офіційне інтернет-представництво Національного

банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_03122018_814-rsh (дата звернення: 19.10.2026).

30. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Кодекс корпоративного управління: ключові вимоги і рекомендації : затв. рішенням НКЦПФР від 12.03.2020 № 118. 48 с. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/kodeks-korporatyvnoho-upravlinnia-kliuchovi-vymohy-i-rekomendatsii> (дата звернення: 19.10.2026).

31. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1351-2024-%D1%80> (дата звернення: 19.10.2026).

32. Міністерство цифрової трансформації України. Біла книга з регулювання ІІІ в Україні: бачення Мінцифри : версія для консультацій. Київ, 2024. 30 с. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/a/ba/d5da75c2613e331bb89258f950adcbae.pdf> (дата звернення: 19.10.2026).

33. OECD. G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023. Paris : OECD Publishing, 2023. 53 p. DOI: 10.1787/ed750b30-en. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/09/g20-oecd-principles-of-corporate-governance-2023_60836fcb/ed750b30-en.pdf (дата звернення: 19.10.2026).

34. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2275-19> (дата звернення: 19.10.2026).

35. Australian Securities and Investments Commission v Bekier (Liability Judgment) [2026] FCA 196 : judgment of the Federal Court of Australia, Lee J, 5 March 2026. URL: <https://www.judgments.fedcourt.gov.au/judgments/Judgments/fca/single/2026/2026fca0196> (дата звернення: 19.10.2026).

36. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.10.2026).
37. Берназюк І. М. Штучний інтелект у банківській діяльності: конституційні гарантії прав клієнта та ризик-орієнтована модель правового регулювання в Україні. Конституціоналіст. 2026. URL: <https://constitutionalist.com.ua/shtuchnyj-intelekt-u-bankivskij-diialnosti-konstytutsijni-harantii-prav-kliienta-ta-ryzyk-oriientovana-model-pravovoho-rehuliuвання-v-ukraini> (дата звернення: 19.10.2026).
38. Берназюк І. М. Штучний інтелект у страхуванні: правові межі алгоритмічного оцінювання ризику, ціноутворення та прийняття рішень щодо страхових виплат. Конституціоналіст. 2026. URL: <https://constitutionalist.com.ua/shtuchnyj-intelekt-u-strakhuvanni-pravovi-mezhi-alhorytmichnoho-otsiniuvannia-ryzyku-tsinoutvorennia-ta-pryjniattia-rishen-shchodo-strakhovykh-vyplat> (дата звернення: 19.10.2026).
39. Берназюк І. М. Штучний інтелект у функціонуванні інституту лобіювання в Україні: конституційні засади прозорості та запобігання неправомірному впливу. Конституціоналіст. 2026. URL: <https://constitutionalist.com.ua/shtuchnyj-intelekt-u-funktsionuvanni-instytutu-lobiiuvannia-v-ukraini-konstytutsijni-zasady-prozorosti-ta-zapobihannia-nepravomirnomu-vplyvu> (дата звернення: 19.10.2026).
40. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.10.2026).
41. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25.05.2021 у справі № 910/11027/18 (провадження № 12-185Гс19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235845> (дата звернення: 19.10.2026).
42. Köbis N., Starke C., Rahwan I. The Promise and Perils of Using Artificial Intelligence to Fight Corruption. Nature Machine Intelligence. 2022. Vol. 4, No. 5. P. 418–424. DOI: 10.1038/s42256-022-00489-1. URL: <https://doi.org/10.1038/s42256-022-00489-1> (дата звернення: 19.10.2026).

43. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18> (дата звернення: 19.10.2026).
44. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 01.11.2023 № 9-р(II)/2023 у справі за конституційною скаргою Тригуб Наталії Семенівни (щодо індивідуалізації юридичної відповідальності за порушення прав споживачів). URL: <https://ccu.gov.ua/dokument/9-rii2023> (дата звернення: 19.10.2026).
45. Берназюк І. М. Штучний інтелект у системі запобігання корупції в Україні: конституційні межі та превентивний потенціал. Конституціоналіст. 2026. URL: <https://constitutionalist.com.ua/shtuchnyj-intelekt-u-systemi-zapobihannia-koruptsii-v-ukraini-konstytutsijni-mezhi-ta-preventyvnyj-potentsial> (дата звернення: 19.10.2026).
46. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління : Закон України від 22.02.2024 № 3587-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-20> (дата звернення: 19.10.2026).
47. Corporations Act 2001 (Cth) : Australian Government, Federal Register of Legislation. URL: <https://www.legislation.gov.au/C2004A00818/latest/text> (дата звернення: 19.10.2026).